

Дългочакана книга за „каменните“ цветя на България¹

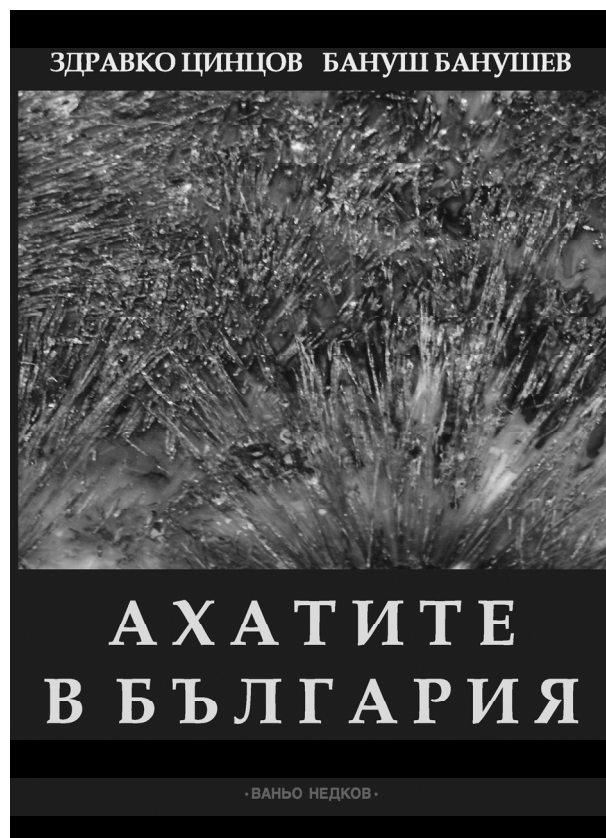
В средата на м. март 2010 г. се очаква да излезе от печат монографията „Ахатите в България“ с автори Здравко Цинцов и Бануш Банушев. Монографичните издания в областта на геоложките науки у нас въобще са рядко събитие. Но то става особено забележително, когато пред научната общност и широката читателска аудитория е представен труд като настоящия – обобщителен и многопластов, плод на дългогодишни изследователски усилия.

Ахатите – тези феноменални природни полиминерални образувания, вълнуват сивата и възприятелната на хората през цялата многовековна история на човешката цивилизация. Те са и невероятно красиви, и безкрайно разнообразни, и извънредно устойчиви, и провокиращи въображението на учени, естети и майстори-бижутери – просто един загадъчен и предизвикателен природен микросвят. Този малък, но забележителен със своето съвършенство и хармония свят, често е означаван от учени, поети или просто любители като „каменни“ цветя на природата.

На този фон най-поразителното е, че геоложките науки, и особено минералогията, все още са в дълг към ахатите. Да, техните находища и проявления, техните текстурни и структурни особености, техните цветови окраски, нюанси и причудливи форми са описвани и документирани стотици пъти. Но дали е достатъчно само да се каже например, че ахатите са изградени основно от различни разновидности на SiO_2 (както се прави в повечето публикувани специализирани изследвания досега)? Та само утвърдените от Международната минералогическа асоциация минерални видове и разновидности на SiO_2 са над десет. А като добавим и нееднозначните термини, получили малка или голяма популярност в литературата и приложната лексика, степента на научна неопределеност спрямо състава и строежа на ахатите в началото на XXI век става твърде висока и съвсем неприемлива.

В този смисъл монографията на З. Цинцов и Б. Банушев „Ахатите в България“ е сред първите научни трудове въобще, в който е направена детайлна минераложка диагностика и характеристика на видовете и разновидности на SiO_2 , изграждащи изследваните ахати. Авторите на този труд са практически първите български учени, започнали и провеждащи повече от 35 години систематизирано специализирано изучаване на ахатите в страната. След поредица от публикации в наши и международни научни списания през последните десетилетия, тяхната дългогодишна изследователска дейност и събраният огромен фактологичен и аналитичен материал върху българските ахати, намериха своя логичен завършек в настоящото издание.

Монографията представя основните резултати от едно несъмнено актуално, целенасочено, системно и задълбочено изучаване на над 70 ахатови проявления в България, с безспорни научни и научно-приложни приноси. С

помощта на добре подбран съвременен методично-аналитичен апарат и на основата на утвърдената терминологично-номенклатурна минераложка систематика на фазите на SiO_2 е извършено системно изследване на състава, морфоложките, структурните и текстурните особености, съпътстващите минерални асоциации и вместващите скали от многобройните проявления на ахати в страната.

В обобщен вид са представени основните геоложки особености на участъците с ахатови проявления – източната част на Мизийската платформа, Средногорieto и Източнородопската вулканска област, в които на географски принцип са обособени 9 ахатови района. За всеки район са описани геоложката обстановка, пространственото разпространение и петрографските особености на вместващите скали. Всички ахатови проявления са обект на детайлно и систематично минералого-петрографско изучаване – както на терена, така и в лабораторни условия. Установено и документирано е огромно многообразие на двата морфогенетични типа ахати – геодови и жилни, по

¹ Цинцов, З., Б. Банушев. 2010. *Ахатите в България*. С., Изд. „Ваньо Недков“, 210 с.

отношение на състава, размерите, формата, оцветяването, наличните включения, структурно-текстурните особености и съпътстващите минерални асоциации. На база на анализа на резултатите от проведените изследвания са дискутирани широк кръг от генетични въпроси, като е представено виждането на авторите за произхода на различните типове ахати в България и механизмите на формиране на редица техни специфични особености.

В тази книга читателят ще намери отговори на много въпроси, част от които самите автори задават в предговора: Какво представляват ахатите, от какво са изградени, къде и как се срещат в България... и т.н. Но както във всеки научен труд, особено в сферата на науките за Земята, остават и открити въпроси, свързани с условията и механизмите на формиране на различните типове ахати, факторите, обуславящи тяхното разнообразно оцветяване, зонален строеж и фазова нееднородност и др., защото в геоложките науки изследванията просто не могат да имат окончателен край, а само завършек на един определен етап от тях.

Монографията е богато илюстрирана както с многобройни макро- и микроснимки на уникални ахатови образци, така и с голям брой данни и резултати от аналитични изследвания, диаграми, геоложки карти и др. Така, освен носител на ново познание и несъмнена естетическа наслада за читателите, тя може да бъде използвана и за целите на бъдещи сравнителни научни изследвания, та дори и като своеобразно „ръководство“ за прецизни системни минералого-петроложки изследвания от млади учени, студенти и специалисти.

След запознанството си с представения в монографията огромен фактологичен и илюстративен материал, читателите несъмнено ще бъдат обогатени и като учени-специалисти, и като естети – любители на природните красоти и загадки.

Впрочем, във всички случаи това не е книга за „еднократно“ ползване – да я прочетеш, да се обогатиш и възхитиш и да я забравиш. И след години всеки би намерил в нея нещо ново, незабелязано по-рано, изненадващо и полезно...

*ст.н.с. II ст. д-р Желязко Дамянов
Централна лаборатория по минералогия
и кристалография „Акад. Иван Костов“,
Българска академия на науките*